

arkæologiske pladser. Det vil jeg vove at påstå at få af os i dag kan gøre med god samvittighed. Vi har gravet og gravet, men ikke lagt vægt på den i denne sammenhæng uundværlige registrering eller rekonoscering.

Hvis man kan godtage min tankegang, må konsekvensen blive en ændret prioritering af det arkæologiske arbejde:

Nødudgravningerne må ikke lamme os, de skal nedprioriteres til absolut sidste led i den normale arbejdsgang. De skal ikke danne den brede vej, men være den blindgyde som kun de håbløse sager havner i. For at komme planlæggerne og maskinerne i forkøbet må registreringen af fortidsminder i videste forstand opprioriteres. Navnlig gælder det de bynære områder, som skal bebygges indenfor de næste planperioder. Overfladeafsøgning – normal rekonoscering – bliver sammen med studiet af luftfotografier den foretrukne arbejdsgang.

Med denne strategi undgår vi ikke nødgravningerne. Dels vil der komme prøvegravninger på nyfundne pladser for at se, om de nu også er bevaringsværdige, dels vil der komme tilfælde, hvor en plads smuttede gennem iagttagelsesnettet, eller hvor planlæggerne alligevel ikke kunne tage hensyn til os (det bliver selvfølgelig undtagelser, der bekræfter reglen). Nødgravningerne får blot den plads, de altid burde have haft, de er arkæologiens ultimative svar på samfundets udviklingskrav når alle andre muligheder er udtømte.

Jeg har tidligere (Fortid og Nutid 25, s. 299 ff) argumenteret i lignende retning. Mine erfaringer siden har ført til den her fremlagte stramning. Jeg mener at tilgodese ikke blot min dårlige ryg, men også arkæologiens tarv i nutid og fremtid bedst ved den skitserede strategi. Følges den, vil man i hvert fald ikke mere med rette kunne stille diagnosen »rabies archaeologorum«.

N. C. Skouvig:

Gorm den Gamles herkomst

Omtrent samtidig med min bog 'Hardeknud I og Hardsyssel etc.' udkom i begyndelsen af

1977 Erik Kroman's »Det danske Rige i den ældre Vikingetid«. Disse to bøger har en del tilfælles: det tidsrum, de omhandler, periodens danske konger m.m., men på to vigtige hovedpunkter er der afgørende forskelle. Medens Kroman mener at kunne etablere en sammenhængende kongerække fra Gudfred til Gorm den Gamle, afstod jeg – efter omfattende forstudier – fra at udrede hele slægtsforbindelsen indtil og med Gorms nærmeste forgænger (min bog p. 19 f), og dernæst lader Kroman nok Gorm nedstamme biologisk fra den gamle danske kongeslægt men introducerer ham dog først rigtig på den danske scene fra ca. 934 efter en årrækkes ophold i *England* som engelsk jarl under navnet Gudrum og som søn af en mand ved navn Svend, medens han efter min formening er søn af en Hardeknud og stammer fra *Jylland*.

Dr. Kromans opsigtsvækkende Englands-teori mødte adskillig skepsis. Jeg for mit vedkommende fandt den både efter nærmere gennemlæsning og specielt efter et ret indgående studium af dét, der er forfatterens alfa og omega: de kongelige engelske gavebreve (charters) for perioden 924–939, ganske utilstrækkelig underbygget. Og nu har et par fagfolk udtalt deres dom, – og den tør nok siges at være fældende. I en kronik i Berl. Tid. 22/3 1978 »Gorm den Gamle og Æthelstans jarler« har lektor i middelalderhistorie ved Københavns universitet, Niels Lund i detaljer gennemgået Kromans argumenter og fundet dem alle særdeles usikre. Han slutter med at sige: »Konklusionen bliver da, at der i de historiske kilder ikke findes noget belæg for Kromans teori om Gorm den Gamle som engelsk jarl.«

Kromans reaktion herpå bestod i en kronik i samme blad 29/4 1978, hvor han – uden at nævne Niels Lund og referere hans kritik – blot gentager og henviser til sin teori og sine argumenter fra bogen.

Endvidere har lektor Inge Skovgaard-Petersen i sin anmeldelse af dr. Kromans bog i Fortid og Nutid bd. XXVII s. 411. f. kritisk behandlet teorien og dens begrundelse og siger afsluttende: »Kromans teori er vel ikke blottet for sandsynlighed, men den forudsætter to ting der stiller strenge krav til læserens

gode vilje: at det samme navn ikke kan bæres af to personer der kalder sig konger, samt at der ikke kan forekomme misforståelser i den vrimmel af årbøger og krøniker der her er benyttet. Bedst afhjemlet er de nævnte nordiske navne blandt underskriverne i de engelske charters, omend de er dårligt overleveret, men deres forbindelser til hjemlandet fremgår naturligvis ikke af dokumenterne.«

Kroman reagerer i dette tilfælde med i en artikel i *Fortid og Nutid*, bd. XXVIII, hft. 1, 1979, s. 83 f., at udtrykke sin glæde over, at Inge Skovgaard-Petersen »i hvert fald finder, at (hans) teori om, at Gorm den Gamle er kommet fra England, ikke er blottet for sandsynlighed«, – men uden at han går ind på hendes nævnte præmisser, idet han også i dette tilfælde i alt væsentligt kun gentager sine påstande og argumenter fra bogen.

Inge Skovgaard-Petersens nævnte betingelser for den i sig selv vage hovedsætnings gyldighed er jo imidlertid af den beskaffenhed, at formentlig mindst 99,9% af historikere ikke vil finde dem opfyldt, hvorved værdien af Kromans teori praktisk talt reduceres til nul.

Og hermed er vi så tilbage ved den tidligere problemstilling m.h.t. Gorms herkomst: norsk eller dansk (jysk)?

Til Inge Skovgaard-Petersens anmeldelse af min bog (1978, lige foran Kromans) vil jeg ikke fremkomme med modbemærkninger, dels fordi hendes konkrete indvendinger er få og ret lemfældige, dels fordi jeg er enig i hendes sammenfattende slutbemærkning, at ingen 'kan fremføre meget andet end hypoteser for det oldjyske kongerige', (jfr. min bog pp. 10, 125 ff.). – Men lidt har jo også ret, og yderligere tror jeg, vi kan være enige om at føje til slutbemærkningen: på det nu foreliggende grundlag.

Og tilsidst: Inge Skovgaard-Petersens betegnelse – formentlig møntet på det østdanske historieparnas – »Udkantsdanskere«, har unægtelig frydet mig såre.

Steffen Heiberg:

Christian IV, rigsrådet og dansk udenrigspolitik 1612–25

Emnet for Leo Tandrup's store bog er den nordiske magtkamp mellem Danmark og Sverige i årene 1612–25, tiden mellem Kalmar og Kejserkrigen.¹ Afgørende betydning for dennes udfald havde ifølge Tandrup tre hovedaktører: Sverige, den danske konge (Christian IV) og det danske rigsråd. Herved er antydnet en intern dansk magtkamp med betydning for udfaldet af den nordiske, og i overensstemmelse hermed er væsentlig vægt lagt på analysen af den danske udenrigspolitik's tilblivelse.

Hovedsynspunktet er, at den interne danske magtkamp fik til følge, at Danmarks udenrigspolitik blev præget af en række kompromisser mellem kongens og rådets forskelligartede udenrigspolitiske konceptioner, hvad der gav sig udslag i en ujævn udenrigspolitisk kurs. Følgen blev, at Danmark kom til kort overfor Sverige, hvis udenrigspolitik på baggrund af større enighed og fasthed i ledelsen var ganske anderledes konsekvent. Tandrup's udgangspunkt er J. A. Fridericias kritiske opfattelse af Christian IV-epokens danske udenrigspolitik og vurderinger af kongens og rådets udenrigspolitiske doktriner,² der med modifikationer har været gældende til i dag. Indledningsvis karakteriserer Tandrup denne tradition. Som sine samtidige skrev Fridericia under indtryk af 1864-katastrofen og den nationale selvransagelse, denne gav anledning til. For den historisk bevidste var nederlaget det sidste af en lang række, der konstant havde mindsket det danske riges omfang og anseelse fra en relativ betydelig magt først i 1600-årene til en europæisk småstat. Dette udgangspunkt måtte naturligt føre til et deterministisk syn på Danmarks ydrepolitiske historie, hvor 1864 blev udviklingens uundgåelige slutpunkt. Allerede Fridericia

1. Leo Tandrup: *Mod triumf eller tragedie. En politisk-diplomatisk studie over forløbet ad den dansk-svenske magtkamp fra Kalmarkrigen til Kejserkrigen med særligt henblik på formuleringen af den svenske og især den danske politik i tiden fra 1617 og især fra 1621 til 1625.* Universitetsforlaget i Aarhus 1979. I 510 s. II 570 s.
2. J. A. Fridericia: *Danmarks ydre politiske Historie i Tiden fra Freden i Lybek til Freden i Brömsebro. I-II.* Kbh. 1876–81.